

PP. 1-7

Thembu history pp. 1-7

35

F. Vilokazi

J. 326

(15) 326

K13/21

Amathembu

Indexed
typed
10/10/39

Amathembu ehluka ne kabili. Kukhona amathembu aplezi ho Sugelani. Kukhona amanye amathembu angase Wessels station. Hamathembu ase Wessels apletive u Phukhanyi Swala umfoka Zinkosheni. u Phukhanyi Swala abambela yona inkosi u Kufakweye. Umuzi we inkosi yilena ku Semandlani nase Kudumeni. Inkosi ekhona manjena uyena u Kufakweye kodwa uyisaka Kufakweye waye khethe u Zisule ukuba uyena inkosi yaba Thembu u Zisule no Kufakweye bazalwa uyena u Mabizela umfowabo u Ngamuzana uthena umabizela u Mabizela inkosi waye sefuna ukungena u Makhosikazi umfowabo kwofuma nseka u Khethe umabizela u Zisule uyala ukuba angawase uyazi khalala yena.

326

kuthena kunjalo u Ngam-
 mane usengena umisa ka
 kufakwezwe. kuthena umisa
 sekunjalo wathukhela u
 zizule ababe besabuka
 na no mfo wabo u kufakwezwe
 kuthena bethe bafuna uku
 dumelana ngoba phela aba
 ntu abaningi babuya nga
 ku zizule ngoba ufiso wa
 mubeka amathembu ephelile
 sekuthi nomakheya e
 nkantolo abantsho bame
 tshena u kufakwezwe u kuthi
 aka ukhosi yena ukhosi eyazi
 wayo uzizule. Eyena amisa
 umabizela u kuba naka
 be yinkhosi yena yama thembu
 bamotshena u kuthi ukho
 hliswa u Ngammane ngoba
 angena umisa. Phoke aban-
 tsho baye saba u ku
 mukhupha esikhundleni ngo
 ba kungasuka yona impi
 phakathi kwa ba thembu nje
 nga kuma mase thembu

326 Phela nakuma cumu impi
 iyendela nama thelamali
 yasuswa ykhona ukubanga
 inkosi. Abantu abayi nga
 ndawonje abanye bathu be
 khulumisa iqiniso abanye
 bakhulumis amanga ba
 bune abanuthandayo. Impi
 yendela nama thela yaba
 yimbi impela ngo ba na
 mhlanjana isikhona kwe
 lase macumbini. Kuhlala
 ishoshana ugw kuti
 a iyendela zibulele omunye
 wamathelamali. Amathe
 lamali avuna inkosika
 zi yenkosi ishlangene nomu
 ntu awaye yinceku yenkosi
 alahla ayena nkosi yabo.
 kempu yaliwa na amapho
 yisa amhlophe namnyama.
 Aphela amacumu
 ngalempi okwenza uku
 ba u kuba adingiswe
 kwelase macumbini. Phoke
 nay u ngamzand uphila

326

ufuna u kuyi gatha. kodwa
 noko u kufakweze. nase
 mutshenile umfowabo ngo
 kubona phekuthi impi este
 duzane. kwathu kuyena umfo-
 wabo u Zisulu. Mina mfowethu
 ngiyazi ukuthi uwena inkosi
 kuleli lika baba. Mina ku-
 hile ngibe yuncuku-kazi yakho
 enkulu. Nguyabona ubaba
 lona ufuna ukusixaba
 nisa mfowethu. Phoke okwa
 manjina basa hlalisa
 ne ngalo usolo noko. Phoke
 nase mafass abantu kuse-
 uyena u kufakweze ngoba
 no ngamuzane usekhona be-
 lu yena umfowabo kamia-
 kuzela. Noma behamba
 bahamba bobabilingo
 kuthula. akwaziwa ukuthi
 musukwana yuzaba
 na yozala nkomonj. nga-
 lendlela. kuko konke baso
 bonisana. noma kukho
 na ntoni embi. Amabun-
 tho aseba thenyeni ngokula

326 delana (1) Idaymane.

(2) Ifazo

(3) utluli

(4) umsinga

(5) untolingo

(6) Isikhonyane.

Kuthina kusa phethe yena
 belu uMabizela waye sebe
 ka u Zinkosheni wakwa Lwala
 ukuba apha the indawo le
 na engase wesebenzisa
 thembu. Nebala usephatha
 kahle u Zinkosheni. Seku
 thi umu sefa u Zinkosheni
 sekubekwa indodana yak
 he u Phukukani Lwala
 namblanyana uyena ophi
 the u Phukukani kuleleli
 ngareno. Uyena futli eyo
 uduna enkulu yenkosi
 u kufakweyo. Umama kha
 sikayi awu 9 u Phukukani
 ufana nenkosi waye ku
 lili ilinga nenso ngase
 wesebenzisa. Umuzi wakhe
 uyasho ikutli uyenkosi
 u Phukukani.

326

Kuthena nglinye ilanga
 uPhikinkani nabantii ba
 khe behambele homnye
 umzi; emzini ophetwe uyena
 kwa vela impi enkulu impi
 la phakathi kwabantii baka
 umbango ilona, uPhikinka
 ni waye hamba naba kwe
 nyane kuyiwe kubo kanto
 mbi: kwakuyo lotsholwa
 ngalelo langa. Phela u
 Phikinkani unesigodi esi
 khulu impi. Kwatlunga
 lewo mhla sekhika na
 habili. Kwathi laba abang
 a neno upela eduze nase
 weselwet bakubo kantombi.
 baxabana naba kwenyane
 ababe hamba noPhikinkani
 bevela kwesinye isigodi esi
 phetwe belu uyena uPhiki
 nkani. baxabana emehlwe
 ni akhe uPhikinkani. U
 kuzo umhlola ukutii nalwa
 nodwa bathenbe yini na? Aba
 manga basamiswa uPhikinkani

Lendaba yenzeke ngawo
 unyaka odlulileyo. Seyitli
 ukuba ibambana sekus
 juma niseka ukuthi lena
 ehamba no Phukentani ina
 madla. Usebathena uyalamw
 la akusalamu lehi. Seku
 fa aba 2 ngakuyo lena yase
 weselene ya kubokantombi
 Sekuthi kulena ehamba
 no Phukentani' sekufa umu
 nthi eyedwa. Seyize uyabale
 ka lena yase weselene ya
 kubokantombi. Sekuya
 dwa izidumbu ngoba phela
 abantu abalungile bayab
 ba cuya abanye abafuleyo
 bafuse ukwehza umuthi
 ngabo. Njengemphi yase ma
 churweni yabakwa zulu
 namacumi. nakubo hwe
 khukana izigodi zalwa
 emini ngesont' yabukwa a
 makhoshaq. neyigane. kwa
 fa abaningi kwabakwa zulu
 kwathi ebuseke bacuyana bo
 dwa. Abanye kwathu keu baube
 cunye.